

فارسی به ترکی است و با متن فارسی به چاپ رسیده (استانبول، ۱۹۴۹م)؛ ترجمه بخش سوم و نیز چاپ عکسی تنها نسخه دست‌نویس تاریخ آل سلجوق در آناطولی نوشته مؤلفی ناشناس که در کتابخانه ملی پاریس نگهداری می‌شود (آنکارا، ۱۹۵۲م)؛ فهرست موقوفات در ایالت قرمان در روزگار سلطان فاتح (۱۹۵۸م)؛ بی‌ارزشی تاریخی جلی (۱۹۴۰م)؛ مقدمه ترجمه عبدالباقی گولپینارلی از مولانا جلال‌الدین توفیق سبجانی، با همکاری ولدچلیبی ایزبوداق؛ ترجمه زندگانی مولانا جلال‌الدین مشهور به مولوی نوشته بدیع‌الزمان فروزانفر (استانبول، ۱۹۶۳م).

منابع: زبان و ادب فارسی در قلمرو عثمانی، ۱۰۰، ۱۳۹، ۲۷۱، ۲۷۴؛
مکتوبات مولانا جلال‌الدین رومی، ۱، ۷، ۲۸، ۲۹؛ مولویه بعد از مولانا، ۷۱، ۱۰۲، ۱۲۳، ۲۲۸؛ نگاهی به روند نفوذ و گسترش زبان و ادب فارسی در ترکیه، ۴۴۴، ۴۶۲، ۴۶۴، ۴۶۹، ۴۷۳، ۴۹۲؛
Türk edebiyatı ansiklopedisi, 4/1188; *Türkiye yazarlar ansiklopedisi*, 967; *Yazarlar sözlüğü*, 446.

رضایی‌منش

اولوداغ (Ulu. dāğ)، Ulu. dāğ، سلیمان آق‌یازی در آماسیه ۱۹۴۰م - مترجم و عرفان‌پژوه ترکیه. تحصیلات ابتدایی را در زادگاهش به پایان برد. در ۱۹۵۶م به چوروم رفت و در مدرسه امام‌خطیب نام نوشت و تا ۱۹۶۳م در آن مدرسه درس خواند. در ۱۹۶۷م درسش را در پژوهشگاه عالی اسلام در استانبول به پایان برد. پس از آن به آموزگاری روی آورد. در ۱۹۷۰م به خدمت نظام رفت. پس از اتمام دوره سربازی در ۱۹۷۵م به بورس رفت و در دانشکده الهیات آن شهر به تدریس پرداخت. پس از چندی تحصیلاتش را در رشته اسلام‌شناسی در دانشگاه استانبول پی گرفت. سلیمان در آن دانشگاه از علی‌نهاد تارلان فارسی آموخت. وی با ارائه رساله سماع در تصوف دانشنامه دکتری گرفت. اولوداغ در ۱۹۹۲م به ایران سفر کرد. وی بیش‌تر زندگی‌اش را صرف مطالعه و پژوهش در ابعاد گوناگون دین اسلام و به‌ویژه تصوف کرده است. در زبان‌های فارسی و عربی مهارت دارد و تذکره‌الاولیا (۱۹۸۵م)، رساله قشریه (۱۹۷۸م) و مقدمه ابن‌خلدون (۱۹۸۵م) را به ترکی ترجمه کرده است. از دیگر آثارش: درس‌های کلام ۱ - ۲ (۱۹۶۹م)؛ ارشاد در اسلام (۱۹۷۵م)؛ موسیقی و سماع از نظر

پژوهش‌ها و بررسی‌هایی در زمینه زبان و ادبیات آلمانی شناخته شد. بسیاری از مقالات وی در نشریاتی چون *Kalem* (قلم) از ۱۹۳۸ تا ۱۹۳۹م، *Tercüme* (ترجمه) در ۱۹۴۰م، *Ulus* (ملت) از ۱۹۴۲ تا ۱۹۴۵م، *Sanat ve Edebiyat* (هنر و ادبیات) در ۱۹۴۷م، *Kültür Dünyası* (دنیای فرهنگ) از ۱۹۵۴ تا ۱۹۵۵م و *Türk Dili* (زبان ترکی) از ۱۹۵۱ تا ۱۹۷۳م به چاپ رسیده است. همچنین مقاله‌ای از وی با نام «گوته و حافظ» در نشریه دانشکده الهیات تهران چاپ شده است (شماره ۴، ۱۹۵۲م، صص ۸۹ - ۱۰۳). از دیگر آثارش: افق‌هایی تازه در بررسی‌های تاریخ ادبیات (۱۹۵۴م)؛ عشق به آتاتورک (۱۹۷۲م).

منابع: نگاهی به روند نفوذ و گسترش زبان و ادبیات فارسی در ترکیه، ۴۶۷

Türk edebiyatçılar sözlüğü, 439; *Türk edebiyatı ansiklopedisi*, 3/709.

محمدی

اوزلوق (uzluq)، Uzluq، فریدون نافذ، قونیه ۱۹۰۲ - آنکارا ۱۹۷۴م، نویسنده و پژوهشگر ترکیه. در ۱۹۲۴م دوره دانشکده پزشکی حیدرپاشا را به پایان رساند. چندی در آناطولی طبابت کرد و پس از آن به آلمان رفت و در رشته میکروبی‌شناسی تخصص گرفت (۱۹۳۲ - ۱۹۳۵م). چون به کشورش بازگشت در پژوهشگاه بهداشت رفیق‌سایدام به کار پرداخت. سپس به عضویت گروه‌آموزش دانشکده پزشکی دانشگاه آنکارا درآمد و در ۱۹۴۶م به رتبه پروفیسوری در رشته تاریخ طب و دئوتولوژی (اخلاق‌پیشگانی) دست یافت. وی، افزون بر مطالعات پزشکی، در تاریخ، تاریخ ادبیات و تصوف آثاری نوشته و با این آثار شناخته است. همچنین از فعالیت‌های او می‌توان به پژوهش درباره سنگ‌مزارهای قدیمی اشاره کرد. اوزلوق با زبان فارسی به خوبی آشنا بود. بنا به تیارنامه‌ای وی از نوادگان مولانا جلال‌الدین محمد است. او که پژوهش‌هایی درباره مولوی کرده بود، برای مطالعه بیش‌تر، چندین بار به ایران سفر کرد. از او ترجمه‌های ارزشمندی از آثار فارسی به یادگار مانده است. کتابخانه وی نیز مشهور است. از آثارش: چاپ و مقدمه مکتوبات مولانا (۱۹۳۷م)؛ چاپ دیوان سلطان ولد (آنکارا، ۱۹۴۱م)؛ رباعیات اولوعارف چلی که برگردانی از رباعیات وی از

27 TEMMUZ 1934

Sign.:56893

Uzluğ, Feridun Nafiz:

14 [ondördüncü] Mart 1951 Tıp Bayramı Dolayısıyla Şâni Zade Mehmet Atallah. Ankara, Örnek Matbaası, [1951]. 22 S.; 2 Ill..

Sign.:58473

27 TEMMUZ 1992

45) Uzluğ, Feridun Nâfiz:

Türk Tibbiyesinin 748ci Yıldönümü Dolayisiyle Hekimbaşı Mustafa
Behçet : Zâti, Eserleri Üstüne Bir Araştırma. Ankara, [1954]. 107
S. : zahlr. Ill..

(Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü ; 3)

Sign. : 57922

yıllarda *Hamle* gazetesi ile *Konya Postası*'nda yazdı. İlk yazısını öğrencilik yıllarında *Yeni Konya* gazetesinde yayımladı. *Konya Postası*'nda Genel Yayın müdürlüğü yaptı. Konya Türk Ocağı ve Yeşilay Konya Şubelerinin kurucularındandır. Halen Yeşilay Konya Şube başkanlığını, Konya Aydınlar Ocağı başkanlığını yürütmektedir, **Eserleri:** *Bağımlılık Yapan Maddeler* (1987), *Baha Vele'den Günümüze Konya Âlimleri ve Velileri* (2c., 1993,1995), *Toplumu Çökerten Sosyal Âfetler* (I. Kumar, 1994, II. Fuhuş, 1995, III. *Bağımlılık Yapan Maddeler* (1996), *Konya ve Rehberi* (M. Muhlis-M. Ferit-M. Bahri-Faik Beyler, Osmanlıca'dan yeni harflere çev., 1998), 75. *Basın Yılında Mustafa Ataman, Hayatı ve Eserleri* (1997), *Kırk Hadis* (kısa hadisler, 2001).

Kay.: Yaz. Arş. ↔ Yaz. Krl.

UZ, Mustafa (1936-): Şair. Adana Kadırlı'de doğdu. **Eseri/Şiir:** *Ağrılı Üçgen* (Ahmet Köklügüller, İbrahim Atlıhan ile, Balıkesir 1960).

Kay.: ÖBBŞKA 2/20. ↔ Yaz. Krl.

UZAKBAYEV, Ergesbay (1926-?): Kırgızistan şairi. Toñ ilçesindeki Kün-Çıgış köyüne bağlı Kaynar kışlasında orta halli bir ailede doğdu. 1942 yılında "Toñ" sovhozundaki liseden mezun oldu. 1946 yılında Kırgızistan Devlet öğretmenler enstitüsünün dil ve edebiyat Fakültesinden eğitim aldı. E. Uzakbayev, 1949 yılından itibaren SSCB Yazarlar Birliği üyesidir. **Eserleri:** *Irlar Cıynagı* (Bişkek 1949), *Tañ* (Bişkek 1951), *Bir Kişidey* (Bişkek 1955), *Mezgil Saptarı* (Bişkek 1965),

Kay.: Yaz.Arş. ↔ L. ÜKÜBAYEVA.

UZAN Ene (19. yy. son yarısı): Türkmenistan şairi. Marı civarında yaşadı. Özellikle sosyal hayat konusunda şiir yazdı. Şiirlerini köydeşlerine hitap ederek kaleme aldı. Şiirleri folklorcu Ümür Esenov tarafından toplandı ve tez olarak sunuldu.

Kay.: *Arzuv*, Aşgabat 1991; *Güldesse*, Aşgabat 1980. ↔ Türkmen Yaz. Krl.

UZCAN, Nimet Leyla (1925-?): Şair. Tokat'ta doğdu. Yüksek öğrenimini İÜ Edebiyat Fakültesinde tamamladı. Aynı Fakültede doktoraasını bitirdi. Uzun yıllar öğretmenlik yaptı. **Eseri/Şiir:** *Şarkılarım* (İst. 1948).

Kay.: ÖBBŞKA 2/1060. *YŞA/İAS*, 1949, s. 85. ↔ N. KONUK

UZEL, Hâlid (1900-?): Şair ve tabip. İstanbul'da doğdu. **Eseri/Şiir:** *Hayattan Sesler ve Görüşler* (1960).

Kay.: ÖBBŞKA 1/555. ↔ Yaz. Krl.

UZELLİ, Mustafa (1947-): Şair, öğretmen. Kayseri'nin Tavas ilçesinde doğdu. **Eserleri/Şiir:** *Benim Dünyam* (İst. 1972), *Çoban Armağanı* (İst.1972), *Okumayı Öğrendim* (İst. 1972).

Kay.: ÖBBŞKA 1/156,282, 2/891. ↔ Yaz. Krl.

UZLETİ (? -1668/9): Şair. İstanbul'un Balat semtinde doğdu. Asıl adı Mehmed Çelebidir. Yeniçeri idi. Önceleri Bektaşî olan Uzletî, daha sonra Yeniçeriliği bırakıp, Mevlevî oldu. Galata Mevlevîhanesi şeyhi, Arzî Dede (öl. 1664) tarafından yetiştirildi. Mevlevîhanede hangi hizmetlerde bulunduğu belli değildir. İstanbul'da vefat etti. Galata Mevlevîhanesi'ne gömüldü. Yeniçeri şâirlerinden olan Uzletî, *Değirmencizâde* lâkabıyla tanındı. Belig Tezkiresi'nde, onun lakâbı "Kiremitçizâde" olarak kaydedilmiştir. Esrar Dede'ye göre, ilim ve fende, şiir ve nesir yazmada yetenekli idi. Kaynaklarda Türkçe hikemî, âşıkâne kıtaları ve beyitleri vardır. Bu şiirlerinde şâir, aruzu düzgün kullanmış olup, üslûbu oldukça akıcıdır. Ancak yine de, dönemin usta şâirlerine göre, orta seviyede bir şâir olarak değerlendirilmelidir.

Kay.: *NAFE*, 2005, s.386-387; *NAZZE*, 1985, s.348-349; *SE* s.166; *SO* 3/465; *TDEA* 8/481; *TGDEİS* s.511; *TN* 2/665(2828); *TŞM*, 360-361; *TŞY* v.19; *VF* 1/770. ↔ N. AÇIK

UZLUK, Feridun Nafiz (1902-1974): Tabip, yazar, öğretim üyesi. Konya'da doğdu. Mevlâna torunlarından Yemen'de şehit olan

PROF.DR.FERİDUN NAFİZ UZLUK VE TIP TARİHİ

Yard.Doç.Dr.Öztañ Öncel*

Ülkemizin sayılı tıp tarihçilerinden ve bu alandaki ilklerinden biri olan, rahmetli Prof.Dr.Feridun Nafiz Uzluk, atası Mevlâna'nın memleketi Konya'da, 1902 yılında doğmuştur. Yemen şehitlerinden Ahmet Hamdi Bey'n oğludur. İlk ve orta öğrenimini doğduğu ilde tamamladıktan sonra, İstanbul Tıp Fakültesi'ne girerek 1924'de hekim çıkmıştır. İstanbul'da tıp öğrenimi sırasında Galata Mevlevihanesi'nde kalan Uzluk, Mevlevî kültürünü de burada almıştır. Orta öğrenimi sırasında sahip olduğu Arapça ve Farsça dillerini, Mevlevîhane'de ana dili kadar olgun bir düzeye erdirmişti. 1924'de mezuniyetini takiben 1 yıl Gülhane'de stajını yapan Uzluk, daha sonra mecburi hizmeti için Mesudiye Kazası Hükümet Tabibliğine tayin olmuştur. Bu görevden sonra, Konya Devlet Hastanesi, Aksaray ve civarında Sıtma Mücadele Teşkilâtı'nda 1932 yıllarına kadar çalıştıktan sonra, aynı yıl ihtisas için kendi hesabına, Almanya'nın Münih kentine giderek; Münih Tıp Fakültesi II.Dahiliye Kliniği'nde Prof.Dr.Friedrich Von Müller'in fahri asistanı olmuş, Hamburg Eppendorf Hastanesi'nde Prof.Dr.Schottmüller'in yanında da ayrıca çalışmıştır. Münih'te 1934'e kadar Müller'le birlikte çalışan Uzluk, hijyen hocası Prof.K.Kisskalt'la da hijyen çalışarak hem dahiliye hem de hijyen dalında sertifika almıştır. Bu arada bakteriyoloji üzerinde de çalışmıştır. Hatta, "Tarla Fareleri Üzerine Paratifo Araştırmaları" adlı bir makalesi de "Archiv for Hygiene und Bakteriologie" mecmuasında neşredilmiştir(3,4,8).

Aynı yıllarda Prof.Uzluk, sümerolog Fritz Hommel ve doğu dilleri uzmanı Prof.Süssheim la da tanışmış ve doğu kültürünü de geliştirmişti(8).

Hamburg Eppendorf Hastanesi'nde Prof.Schottmüller'le çalışırken, Uzluk, aynı zamanda Tropik Hastalıklar Enstitüsü'ne devam etmiş, salgın hastalıklar uzmanı olarak 1935'de ülkesine dönmüştür. Hemen, Trakya Umumi Müfettişliği Salgın Hastalıklar Uzmanlığına atanan Uzluk, bir yıl sonra Sağlık Bakanlığı Ankara Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü Çiçek Aşısı Şubesi'ne uzman olarak atanmıştır. Bu görevi sırasında Uzluk, Kırşehir, Niğde, Aksaray, Boğazlıyan ve Muçur'da çıkan salgın hastalıklarla savaşmak için buralarda Sağlık Mücadele Örgütlerini kurmuştur. 1936-1946 yıllarında Ankara Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde çalışmalarını yürüten Uzluk, 1945'de Ankara Tıp Fakültesi'nin kuruluşuyla 1946 ders yılında, üç aday arasından Tıp Tarihi ve Deontoloji hocalığına seçilerek atanmıştır(3).

* I.Ü.İstanbul Tıp Fak.Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı.

PROF. DR. FERİDUN NÂFİZ UZLUK (1902-1974) HAYATI-ÇALIŞMALARI

Prof. Dr. Aykut Kazancıgil*

RESUME

Le vie et les travaux de Feridun Nâfiz Uzluk (1902-1974)
Professeur d'Histoire de Médecine a Ankara

Ankara Üniversitesi Tıp Tarihi Bölümünün kurucusu, büyük kültür adamı. Mevlana Celalettin Rumi ailesinde Feridun Nâfiz Uzluk 1902 yılında Konya'da doğmuştur. Babası Yemen şehitlerinden Ahmet Hamdi Bey'dir. Kardeşi Şehabettin Bey'le beraber annelerinin öz verili eğitimi ile Konya'da yaşamışlar. Uzluk aynı şehirde İdadiyi bitirerek İstanbul Tıp Fakültesi'ne girmiştir*.

Genç Feridun Nâfiz İstanbul'a geldiği zaman I. Dünya Savaşı bitmiş memleketle büyük bir kargaşa hüküm sürmektedir. Gönülu hekim olmayı arzu etmektedir. Danıştığını Tıp Fakültesi Haydarpaşa'daki muhteşem binadadır. Orada 1909'dan beri asker ve sivil talebe beraberce okumaktadırlar. Yalnız askerler yatılı, siviller gündüzlüdür. Feridun Nâfiz sivil tıbbiye kaydolar. Hocaların hepsi büyük deneyimli hakikaten üstat kişilerdir. Derslere coşku ile devam eder sınıfının sevilen kişilerinden biri olarak tıp deryasına dalar. Kardeşi Şehabettin Uzluk da mimarlık eğitimine yönelmiş bulunmaktadır.

Konya'dan gelirken kendi çevresinin insanların tavsiyelerini de beraber getirmiştir. İstanbul'da yıllar boyunca himayesinde yaşayacağı ve eskiden beri tamamladığı ünlü Mevlevî Şeyhi Ahmet Remzi Dede ile karşılaşır. Ahmet Remzi Dede savaş süresince Mevlevî taburu ile beraber güney cephesinde savaşa katılmış ve mütarekeden sonra İstanbul'a dönmüştür.** Nesebini gayet iyi bildiği bu gençle ilgilenir ve yıllar boyu ona destek olur. Aslında gerekli olan maddi yardım olmayıp manevi destektir. Bunu ona yetki ile ve bilgi ile sağlar. Nitekim bu ilişkileri yıllar sonra Uzluk, Mevlevilikle ilgili kitaplar yayınlar. Ken de devam etmiştir. Feridun Nâfiz, Ahmet Remzi Dede vefat ettiğinde Süheyl Ünver'e yazdığı bir mektupta ona karşı olan hislerini şöyle anlatır.

Dedemizin ölümü büyük bir kayıptır. Çünkü eski usulün yetiştirdiği güzidelerin neciplerinden birisi idi. Efendi merhum Ankara'dan vedası sırasında: "artık dönemem" demiştir. Büyük dedesi olup hem dem Said Çelebi'nin müridi Şeyh Stileyman Efendi ile dedesi ve babası Atullah

Efendilerin ve kardeşinin mefün olduğu Seyyid Burhaneddin-i Muhakkik-i Tirmizi Hazretleri Türbesine defn edilmiştir. Cenazesi çok kalabalık ve parmaklar üstünde taşınmıştır. Rahmetullahi aleyh. Müşerrin-ileyh'in irtihali fakiri pek sarstı. Çünkü pek severdim hülâsa :

"Elden ne gelir ağlamadan gayri bu hale".

Tıp eğitimi süresinde Feridun Nâfiz Türk Psikiyatrisinin temel kuruluşlarından biri olan Toptaşı'na da devam etmiş orada Mazhar Osman Hocayı tanımış İhsan Şükrü Aksel'le ve Talha Seymenoğlu ile tanışmış bu kişilerle uzun süre ilişkisi olmuştur. Bu dönemde sinir sistemi hastalıklarından akıl sağlığı kongrelerinden bahseden makaleleri ve İhsan Şükrü Aksel ile beraber yayınladıkları bir yazıları vardır. Son derece dikkatli ve her şeyi kaydeden Uzluk *Ulu Arif Çelebi Rubailer*, başlıklı kitabında: "Tıp Fakültesi 4. Sınıf öğrencisi iken biraderimle birlikte 23.10.1923 günü Yenikapı Mevlevihanesine git-miştim...." ifadesiyle Uzluk'un (FKB uygulaması 1925'de başladığına göre) 1919-1924 arası tıp eğitimi yaptığı anlaşılmaktadır.

Tıbbiyeyi bitirdikten bir süre sonra artık Konya'ya dönmek istiyor, oraların manevi havası gözünde tütüyordu. İşte tam bu sırada 4 Eylül 1925 tarihli 2147 sayılı kanunla bütün tekkeler ve zaviyeler, bu arada Mevlevi tekkeleri de kapatılır. Hiç kuşkusuz Feridun Nâfiz bu olaya derinden üzülmüş bir yerde kalbi kırılmıştır. Ancak bunun geçerli bir olasılık olduğunu da kabul eder. Mevlevi kültür mirasının dev yapısını korumanın gereğini aklına ve gönülüne yerleştirir; ve hayatı boyunca bu konuda gayret sarf eder. Aslında tekkelerin kapatılmasıyla beraber hakikaten birer kültür yuvası olan Mevlevihanelerin, türbelerinin, düştükleri perişan durumu hiçbir şekilde kabul etmez ve anlamaz. Çünkü bunlar bir yerde yalnızca Mevlevî tarikatının ve diğerlerinin malı değil Türk kültürünün de esaslı bir unsurudur. Hükümet ta-

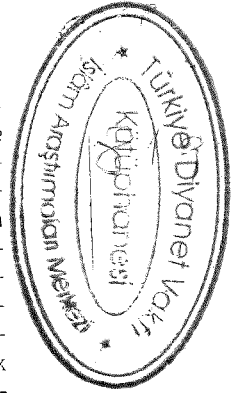
bipliğinden sonra Konya'da bulunduğu sürede Uzluk mesnevihan olmuştur. Bunu Ünver'in yayınladığı ve son dönem Mevlevî Şeyhlerinin listesini içeren (bir bölümü de bizzat Uzluk'un verdiği notlara dayanan) önemli belgelerde (Güldeste 1965) bu husus şöyle belirtilmektedir.

"Kilis Mevlevî hanesi son şeyhi Abdülğani dede (Listedeki 37. Şeyh) hocamız Feridun Nâfiz Uzluk listesinde Kilis Mevlevî şeyhi Subuhi Dede'nin oğludur. Abdülğani Tefvik dede muhterem hocamıza mesnevi hanlık icazesini Nisan 1344-1928 tarihinde vermiştir."

Uzluk gençlik yıllarından itibaren tıp ve kültür tarihi ile çok yakından ilgilenmiş güçlü bir Farsça ve Arapça yanında Fransızca ve Almanca öğrenmişti.

Erişebildiğimiz kadarıyla ilk yazısı 1922'de *Peyami Sabah*'ta çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda Konya'da *Babalık ve Aksaray Gazetesinde* makaleleri yayımlanır. Bu arada hükümet tabibi olarak Meşhure kazasında çalışmaktadır. Bundan kısa bir süre sonra bilindiği gibi Hitler Almanya'sında gergin bir siyasi ortama girilmiştir. 1933 yazında çeşitli nedenlerle Almanya'dan çıkarılan bilim adamları İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev almışlardı. Bunlardan biri de **Braun**'dur. Almanya'daki rejimle herhangi bir çatışması olmayan kişiler yine görevine devam etmiş fakat Türkiye ile ilişkileri bu tarihten itibaren kopmuştur. Uzluk Sağlık Bakanlığı kadrosunda görevli iken izin alarak kendi hesabına uzmanlık eğitimi için Almanya'ya gitmeye karar verir. *Aksaray Gazetesinde* bir yazısında Konyalılara veda ederek ayrılır.

Bu arada daha üniversite de reformu olmamıştı. Münih Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji Profesörü olarak Colle'nin yerine geçen Prof. Kieskalt 1933 yılı başlarında Sıhhat Vekaletinin davetlisi olarak Türkiye'ye gelmiş Ankara'da kurulmakta olan Refik Saydam Enstitüsü için müşavir olarak çalışmış ve değerlendirmelerini rapor halinde sağlık bakanlığına iletmıştır.

MADDE 14 KULLANILAN İRAN
SONRA ÜLKENİN BAKIMINAN

* Çerçabpaşa Tıp Fak. Em. öğretim üyesi

** Blz. Akyürek, Ahmet Remzi. TDVIA

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SELÇUKLU ARAŞTIRMALARI MERKEZ'İNDEKİ FERİDUN NAFİZ UZLUK ARŞİVİ*

Prof.Dr. Haşım KARPUZ**
Yrd.Doç.Dr. Yakup ŞAFAK***

RESUME

ARCHİVE DU PROFESSEUR F.N. UZLUK

Archives du Professeur Feridun Nafiz Uzluk conservé a l'Institut
de Recherches seldyoukides de l' Université de Konya

Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi'nde bulunan Prof.Dr. Feridun Nafiz Uzluk Arşivi'ni tanıtmak ve bazı/değerlendirmeler yapmak üzere huzurlarınıza gelmiş bulunuyorum.

Kanaatimce önce merhum Feridun Nafiz Uzluk'un kısa biyografisini sunmak, sonra Selçuklu Araştırmaları Merkezi'ni ve bu Merkez'de bulunan Uzluk Arşivini tanıtmak uygun olacaktır.

Kendi beyanlarına göre anne tarafından Mevlâna soyundan gelen ve şehit subay Hamdi Bey'in oğlu olan Feridun Nafiz Uzluk, 1902 yılında Konya'da doğmuştur. Bu şehirde ilk tahsilinden sonra İttihat ve Terakki İdâdi'sini bitirmiş, 1924 yılında da İstanbul Tıp Fakültesi'nde; mezun olmuştur. Askerlik hizmetini Gülhane Tıp Akademisi'nde yedek subay olarak ifa ettikten sonra mecbûrî hizmetini yapmak üzere Ordu'nun Mesudiye kazası hükümet tabipliğine atanmış ve burada üç se-

ne çalışmıştır. 1928 yılında Konya Memleket Hastanesi dahiliye asistanlığına tayin edilmiş olan Uzluk, buradan Konya Sıtma Mücadele Merkez Tabipliğine geçmiş, 1929 yılında da Aksaray ve Havâlisi Sıtma Mücadele Teşkilatında çalışmıştır.

1932 yılında ihtisas yapmak üzere kendi imkânlarıyla Almanya'ya gitmiş, Münih Tıp Fakültesi 2.Dahiliye Kliniğinde fahri asistan olarak Prof.Dr.Fridrich Von Müller'in yanında çalışmış, Higiyen Enstitüsü'nden ve daha sonra Hamburg Sıcak Memleketler Hastalıkları Enstitüsü'nden diploma almayı başarmıştır. Bir süre Ependorf Hastanesinde Prof.Dr.Schettmüller'in yanında da çalışan Dr.Uzluk, 1935'te Türkiye'ye dönmüş, burada Trakya Umum Müfettişliğine bağlı salgın hastalıklar uzmanı olarak çalışmış, bir yıl sonra da Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü'ne girmiştir. Enstitü'de Çiçek Aşısı Şubesi mütehasşışlığına verilen Uzluk, Boğazlıyan, Kırşehir, Mucur, Niğde ve

Aksaray'da çıkan salgın hastalıklarla mücâdele için adı geçen şehir ve kazalarda teşkilât kurmuştur.

Dr.Feridun Nafiz Uzluk, Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde çalışırken Ankara Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji profesörlüğüne seçilmiştir. Türk Tıp Tarih Kurumu kurucu üyesi, Uluslararası Histoire de la Medicine Cemiyeti Türk delegesi ve Türkiye Anıtlar Derneği genel başkanı olan Uzluk, Almanya (1932-35), Fransa (1949-50), İngiltere (1949), Hollanda (1950), Libya (1956), İran (1957) ve Avusturya'da çeşitli tetkiklerde bulunmuştur. Türk tarihi, eski Türk edebiyatı, tasavvuf, özellikle Mevlâna ve Mevlevilik konularıyla da yakından ilgilenmiş, tıp alanındaki araştırmaları yanısıra zikredilen konularda da telif ve tercüme olarak pek çok yayın yapmış ve bu alandaki bazı faaliyetlere öncülük etmiş yahut aktif olarak katılmıştır. 27 Eylül 1974 yılında vefat eden Uzluk, hiç evlenmemiştir.

Yayınlanmış eserlerinden bazıları şunlardır:

Üretme Yerleri ve Boyalar (Ankara, 1943), Laborantlara Bakteriyolojik Araştırmalarda Kılavuz (Ankara, 1947), Aşilar Serumlar (Ankara, 1948), Genel Tıp Tarihi I (Ankara, 1959), Mevlâna'nın Yedi Öğüdü (İstanbul, 1937), Mevlâna'nın Mektupları (İst.1941), Divan-ı Sultan Veled (Ankara, 1941), Ulu Arif Çelebi'nin Rubailer (İst. 1949), Mevlâna Celâleddin (Ankara, 1963). Ayrıca kendisi Uzluk Basımevi adında matbaa kurup çok değerli eserler neşretmiştir.

Merhum Uzluk, Konya'da bir Mevlâna Tedkikleri Enstitüsü kurulmasını çok arzu etmiş, böyle bir Enstitü kurulduğu takdirde maddi desteğinin yanısıra sahip olduğu bütün kitap, belge, fotoğraf, tablo ve muhtelif aletleri, buraya hibe edeceğini 1963 ve 1966 yıllarında kamuoyuna duyurmuştur. Prof. Uzluk'un kardeşi Şehâbettin Bey'in eşi Nimet Uzluk Hanımefendi'nin bizlere verdiği bilgelere göre Kon-

ya'da böyle bir Enstitü kurulması yönündeki hazırlıkların yetkililer tarafından ifade edilmesi üzerine merhum Uzluk ilgisini buraya yöneltir. 1973 yılında Enstitü binası tamamlanırsa da hizmete geçemez. Onun vefatından sonra 1978 yılında bütün kitapları, tabloları, aletleri vs. kardeşi Şahabettin Bey tarafından söz konusu Enstitüye bağışlanır.

Şahabettin Bey'in 1989 yılında vefatından sonra Nimet Hanım eşi ve F.N. Uzluk'un kitaplarının bir bölümünü, özellikle tıp tarihi dosyaları, ayrı basımlar ve karışık dokümanları araştırma merkezimize verdi. Değerli el yazmaları ve kitapları ise İl Halk Kütüphanesi'ne Uzluk bölümündeki koleksiyona ilâve etmek istedi. Paketleyip kütüphaneye gönderdi. Ancak Şahabettin Bey'in varislerinden biri nöbetçi mahkemeden çıkarttığı bir kararla bir kısmı F.Nafiz Bey'e ait olan bu kitaplara el koyarak çok değerli

yazma eserlerden iki bavul dolusu kitabı alıp Türk Petrol Vakfı'na sattı. Mahkemeye konu olan bu kitapların listesi elimizde mevcuttur.

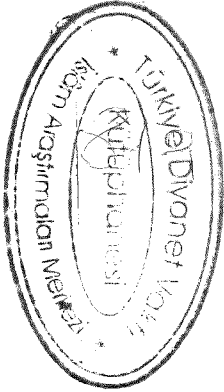
Bu sebeple Enstitüden geri alınan kitap ve malzemeden arta kalanları Nimet Uzluk Hanım, 1993 yılında Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi'ne bağışlamıştı.

Sayın Nimet Uzluk Hanımefendinin bağışladığı kitaplar arasında;

Merhum Veled Çelebi'nin notları, mevlevihaneler ile ilgili kayıtlar; Selçuklu Tarihi ile ilgili belgeler, el yazma ve basılı kitaplar, fotoğraflar; tıp tarihi ile ilgili kitaplar ve fotoğraflar bulunmaktadır.

(Merkez kütüphane ve arşivinde saklanan bu belgelerin dökümü şöyledir:

110 adet el yazma kitap, 485 adet matbu eser ve ayrı basım, 118 adet yayına hazırlanmış ve bir kısmı basılmış olan makale, 83 adet çeşitli konularda dosya ve çok sayıda fotoğraf ve mektup. Ayrıca 1 adet saat, kabartma olarak hazırlanmış Konya Sultan Selim Cami tablosu ile 1

* Türk Tıp Tarihi Kurumu ve Ege Ün.Tıp Fak. Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalınca 22-24 Mayıs 2000 tarihinde İzmir'de düzenlenen VI.Türk Tıp Tarihi Kongresi'nde Prof.Dr.Haşım Karpuz tarafından sunulmuştur.
** Selçuk Ün. Selçuklu Araştırmaları Merkezi Başkanı
*** Selçuk Ün. Fen-Edb.Fakültesi Öğretim Üyesi

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

X. MİLLÎ MEVLÂNA KONGRESİ

• TEBLİĞLER •

Cilt II

Doğumunun Yüzüncü Yıldönümü Anısına
PROF. DR. FERİDUN NÂFİZ UZLUK
ARMAĞANI

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	88572
Tas. No:	297.7 MİLİM

Konya-2003

Uzluk Kardeşlerin Mevlevîlik ve Çelebilik Yönleri

Uzluk, Feridun Nâfiz → 200205

Uzluk, Şehabettin (TRK)
Doç. Dr. Yakup ŞAFAK*

SUMMARY

F. N. Uzluk and Ş. Uzluk brother's sufi and mystical characteristics

Mevlevîlik ve mimarlık araştırmacı, ressam, mimar, eğitimci Şahabettin Uzluk (1900-4.7.1989) ve kardeşi, ünlü tıp tarihi uzmanı, aynı zamanda mevlevîlik, Türk tarihi ve kültürü araştırmacı Prof. Dr. Feridun Nâfiz Uzluk (1902-27.9.1974) hakkında bugüne kadar çeşitli yazılar kaleme alınmış; hayatları muhtelif yönlerden aydınlatılmıştır. Fakat Uzluk ailesinin mevlevîliği üzerinde -belki bu hususta eldeki bilgi ve belgelerin azlığından- pek durulmamıştır.

Biz, Selçuk Ün. Selçuklu Araştırmaları Merkezi (SÜSAM) Uzluk Arşivi'nde yıllar süren çalışmalarımız esnasında, konuyla ilgili olarak elde ettiğimiz bazı bilgileri bu yazıda sunmak istiyoruz.¹

Bilindiği üzere Uzluk kardeşler, anne tarafından Mevlâna'nın soyundan gelmektedirler. F. Nâfiz Bey'in, İranlı büyük âlim Bedfüzzaman Furûzanfer'den tercüme ettiği *Mevlâna Celâleddin* (İst., 1963) adlı eserin sonunda, Mevlâna'dan itibaren onun soyundan gelen çelebilerin şeceresi bulunmaktadır. F. Nâfiz Bey, bu soy kütüğünün bir kopyası üzerinde kendi el yazısıyla ailesinin şeceresini de göstermiştir.² Buna göre anneleri A. Sıdıka Hanım (öl. 1973) ve dayıları, Konya muallimlerinden ve yazarlarından Celâlettin İmer (öl. 1955), İstanbullu çelebilerden Mesnevihan Sâlih Efendi ile Hatice Hanım'ın oğlu Ali Çelebi'nin çocuklarıdır. Hatice Hanım ise Mehmed Emin Molla Çelebi ile Şerife Hanım binti H. Mehmed Çelebi'nin kızıdır.

M. Emin Molla Çelebi, İbrahim Edhem bin Bayram Çelebi-i sâni'nin oğludur. II. Bayram Çelebi'nin dört oğlundan İsmail Çelebi'nin soyundan merhum Celâleddin Çelebi'nin (öl. 1996) dedesi, Konya Dergâhı son postnişini Abdülhalim Çelebi (öl. 1925); diğer oğlu Abdurrahman Çelebi'den, Abdülhalim Çelebi'nin halefi Veled Çelebi (öl. 1953) gelmektedir; dördüncü oğlu Hüseyin Çelebi'nin ise çocuğu yoktur.

Küçük yaşta iken subay olan babaları Ahmed Hamdi Bey'i Yemen'de şehit verince (1905) annelerinin himâyesinde yetişen ve ömür boyu kendisiyle beraber yaşayan³ Uzluk kardeşler, ilk ve orta tahsillerini yaparken Konya'daki mevlevî muhitinin manevî at-

mosferinde yetişmişler, burada mevlevîliğin âdap ve erkânını öğrenmişlerdir. Bu yıllarda onlar, Abdülhalim Çelebi (1907-1910, 1919-1925) ve Veled Çelebi'nin (1910-1919) postnişinliğini idrâk etmişlerdir.

F. Nâfiz Uzluk'un, Abdülhalim Çelebi'nin torunu Celâleddin Çelebi'ye yazdığı mektup, konumuz açısından önemli ve aydınlatıcı bilgiler içermektedir. Bir sûreti SÜSAM Uzluk Arşivi'nde bulunan 22.2.1973 tarihli mektubun konumuzla ilgili kısmı şöyledir:

"Muhterem amucanız Abdülvâhid Şems cenaplarının gurbet-i kürbette yanıp yakılması, bizleri de dil-hûn etti. Tanrı, bakıyye-i hânedân-ı âlîlerini her türlü âlâm u ekdâr-dan masûn buyursun, âmin. Zavallı, henüz çok genç idi. Büyük peder-i âlîleri Abdülhalim-i sâni 1337/1919'de makâm-ı ceddine râmâzân-ı mağfiret-nişanda gelmiş idi. Kadir Gecesi âyiniyle, Abdülvâhid'in mübtedî mukâbelesi de icrâ edilmişti. Teyzemin zevci olan Şems Türbedâr Hacı Rıza Dede, semâzenbaşılık vazifesini ifa eylediği gibi, biz iki kardeş dahi semâ-safâya tennûre-bend olarak iştirak etmiştik.

Mukâbeleden sonra makâm-ı kutbiyyet sâhibi Hazret-i Çelebi-yi kerrûbiyânın nâil-i iltifâtı olmuş idik. Yüksek tahsilimizi İstanbul'da, nerede ikâmetle yapacağımız istifsar buyurulduğunda, "İcadiye Ermeni Mahallesi'nde, bizleri omuzunda büyüten Gazar Agayı (?) isimli emektar bir zâtin akrabasının evinde istikrâ edeceğimiz bir mahalde kalacağımızı" arzettiğimizde, kulzüm-i semâhatları cûşa gelip "Mevlevîhânelerimiz varken bir yerde kalmaya lüzum yoktur" diyerek fakir için Üsküdar Mevlevîhânesi'ni, birader için Galata Mevlevîhânesi'ni tensip buyurup kâtib-i reşâdet-penâhî Hacı Said Efendi'ye dikte ettirdikleri iki ayrı mektup inâyet eylemişlerdi.

İşte onun berekâtıyla fakir, 6 sene hem Haydarpaşa Tıp Fakültesi'ne devam ederek 1924'te tabip diplomasına nâil oldum, hem biraderim Galata Mevlevîhânesi'nden yürüyerek Çağaloğlu'ndaki Sanâyi-i Neffise denilen şimdiki Güzel Sanatlar Yüksek Akademisi olan müesseseye devam etmiş; bilâhare Konya Vilâyeti hesabına Almanya'nın München şehrindeki meşhûr-ı âlem Technischen Hochschule'ye devam eyleyerek yüksek mimarlık diplomasını almaya muvaffak olmuş; bendeleri de kendi hesabıma, 8 sene hekimlik yapıp para kazandıktan sonra, bu parayı İş Bankası'na koyarak onunla Almanya'ya gitmiş, 8 yıl kimseye minnet etmeden, hem kendim hem biraderim, bu uğurlu paradan harcanarak rahat, huzur içinde tahsillerimizi, ben ihtisasımı ikmâl ederek Tropenarzt denilen sıcak memleketler hekimi ünvanını bildiren diplomayı kazanmaya nâil ve müyesser oldum. Birçok orientalistler tarafından Hz. Mevlâna'nın hafid-i saîdi diye hürmet, itibara nâil oldum. (...) Şüküründen âcizim. Bunların hepsini inâyet eden, ancak Hazret-i Pîr'im, dü cihanda destgîrim Cenâb-ı Mevlâna ve mevle'l-ârifin Efendimiz'dir."

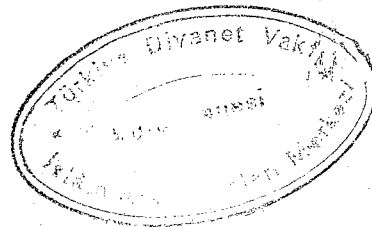
Mektupta belirtildiği gibi Şahabettin Uzluk, tahsili sırasında Galata Mevlevîhânesi'nde kalmış; oranın son şeyhi Ahmed Celâleddin Dede'den (öl. 1946) feyiz almıştır. Şahabettin Bey, Dede hakkında sunduğu bir tebliğinde şu bilgileri vermektedir: "Mevlevîhâne'nin Beyoğlu'nda oluşu, büyük faaliyetlere yol açıyordu. Dergâh'ın mevcut dervişleri arasında yüksek tahsil için gelmiş genç çelebiler de eksik değildi. Bunlardan semâzenler bulunduğu gibi, sanatla meşgul olanlar da bulunuyordu. Bilhassa nutribda müzikle uğraşanlar ayrı dikkat çekiyordu. Ben de orada, tahsilim için misafir olarak kalıyordum. Şeyh Efendi, günlerini Üsküdar'da, Cuma günlerini de Galata Mevlevîhânesi'nde geçiriyordu. Orada, genç talebe çelebilere ney, âyin ve Mesnevî-i Şerîf öğretiyordu."⁴

Yine Şahabettin Bey, SÜSAM Uzluk Arşivi'nde BYI numarasıyla kayıtlı notlarında (s. 80) konuyla ilgili olarak şu bilgileri veriyor: "İstanbul'da 1919'dan 1924 yılı sonuna kadar geçirdiğim yüksek tahsil hayatımda, bu feyizli mevlevîhânedeki ikamet ettim. Pek değerli bir âlim olan şeyhin *Mesnevî* takrirlerini dinledim. Cuma mukâbelelerine semâzen

* S.Ü. Fen-Ed. Fak. Öğretim Üyesi

- kalmış ve Afganistan'daki bu görev kendisine teklif edilince kabul etmiştir.
- 30 Farsça ilk defa yazılan bu bilimsel kitaplar serisi aslında kültür tarihi bakımından çok önemlidir. Bu hususta Ünver ısrarla dikkat çekmiştir. Bkz. Dipnot 8.
- 31 Dr. Edip Tümerkan (1909-1938) Darülfununun döneminde histoloji doçenti idi, hoca ise Tefik Recep Örensoy (1875-1951)'dir. 1933 Üniversite reformundan sonra her iki hoca da yerinde kalmış, ancak ilaveten Dr. Karl Löwenthal (1892-1948) kadroya dahil edilmiştir. (bkz. H. Widmann: *Atatürk Üniversite Reformu* çev. Prof. Dr. A. Kazancıgil, Doç. Dr. S. Bozkurt, 2BS, Kabaalçı Yay. İstanbul 2001) Tümerkan bu sonucu hoca ile anlaşamayarak Hasan Reşat Bey'in teklifinin kabul etmiş ve Kâbil'e gelmiş ve orada vefat etmiştir.
- 32 Tıp Fakültesi Cildiye kliniğinde Hasan Reşat sığındım'ın uzman olan Dr. Ömer Abdullah Derman (1887-1973) Afganistan'dan döndükten sonra önce çeşitli hastanelerde ve emekli olduktan sonra uzun yıllar İstanbul'da serbest hekim olarak çalışmıştır.
- 33 Ragıp Saip Atademir (1899-1970) 1933 Üniversite Reformu öncesi Müderris Hadi Faik Sağı (1871-1951)'in yanında uzman olmuş; Reform sonrası Ord. Prof. W. Lipschitz (1892-1947) yılında Biokimya doçenti olarak kadroya alınmış; Alman hoca ile anlaşamadığından Hasan Resat Bey'in teklifini kabul etmiştir.
- 34 Unat, Ekrem Kadri: "Hocamız Prof. Dr. Mehmet Zühtü Berke'nin Ardından", *Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi*, Cilt 8 (1979), 161-166. Büyük bir mikrobiyoloji teknikleri deneyimine sahip olan Berke'nin Afganistan'da gerçekleştirdikleri hakikaten önemlidir.
- 35 Eczacı kimyager Selahattin Tandal (1905-1981) İ.Ü. Tıp Fakültesi Eczacı Mektebi 1926 mezunudur. 1928-1933 arası Eczacı Mektebi'nde asistan olarak çalışmış uzman olduktan sonra ayrıca kimya ihtisas vesikası almış, 1933 reformundan sonra Eczacı Mektebi Fen Fakültesine bağlanınca 1934-1937 arasında Fen Fakültesinde uzman olarak ders vermiştir. Afganistan'da 1937-1947 yıllarında başarı ile çalışmış ve bu ülkede eczacılık konusunun çözümüne büyük katkısı olmuştur. 1947'den sonra İstanbul'da serbest çalışmıştır. (T. Baytop: *Eczacılık Tarihi*, 1985, s. 437-438).
- 36 Dölen Emre: "Eczacılık Öğretiminde Prof. Ömer Şevket Öncel (1880-1950)", *Marmara Üniversitesi Eczacılık Dergisi*, Cilt 10, (1994), s. 131-159. Darülfünun döneminde önemli bir kimya hocası olan Öncel 1933 Üniversite reformunda kadro dışı kalmıştı.
- 37 Cemal Paşa (1882-1921).
- 38 Bundan sonraki bölümde ben Afganistan'dan ayrıldıktan sonara yapılan işlerden bahs olunmuş- tur. Bu bilgileri toplamak için Eczacı Kim. Selahattin Tandal ve Dr. Rifki Urğa'nın yardımlarından faydalandım. (yazarın notu).
- 39 O dönemde orduda süvari birliklerinin büyük önemi vardı, kaldı ki top nakliyatı gibi çok önemli bir konu da atlarla yapıyordu. Atın askeri açıdan önemini kaybetmesi ikinci dünya savaşından sonra olmuştur. Türkiye'den giden veterinerler bu mesleği fiilen Afganistan'da kurmuşlardır. Bazı Afgan talebeler Türkiye'de okumuş doktora yapmış ve başarı ile çalışmışlardır. Bunlar hakkında ayrıntılı kaynakça için bkz. Ferruh Dinçer: "Afganistan'da Türk Veterinerleri hakkında". Bu bilgiyi bize ilettiliği için Prof. Dr. Dinçer'e teşekkür ederim.

Tıp Tarihi Araştırmaları, 14, İstanbul 2006, 61-65.

D. 819

Edward G. Browne'nin "Arabian Medicine" adlı kitabının Dr. Feridun Nafiz Uzluk ve Dr. İzzettin Şadan tarafından yapılmış ve yayınlanmamış iki farklı Türkçe çevirisi

Uzluk, Feridun Nafiz → 200205

Browne, Edward Granville → 021036

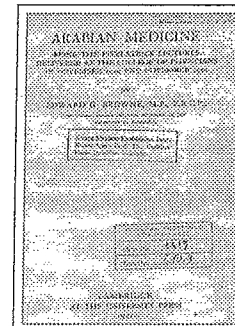
Şahap ERKOÇ*, Aykut KAZANCIGİL**

SUMMARY

In this paper two different translations of the book "Arabian Medicine" by the English orientalist Edward G. Browne, translated by Dr. Feridun Nafiz Uzluk and Dr. İzzettin Şadan; which have not been published, have been introduced and information on the author and the translators have been given.

Edward G. Browne'un, Arabian Medicine adlı kitabı İngilizce olarak 1921 yılında yayınlanmıştır¹. Kitap yazarın 1919-1920 yıllarında Cambridge Üniversitesinde verdiği dört konferansın bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Brown bu konferansları verdiği sırada aynı üniversitede Arapça profesörü olarak görev yapmaktadır.

Edward G. Browne 7 Şubat 1862'de Gloucestershire'de doğmuş. Cambridge'te, Eton ve Pembroke kolejlerinde tıp öğrenimi görmüştür. 1887'de doktor olduysa da bu mesleğini icra etmemiş. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında henüz on altı yaşında iken Ruslara karşı beslediği antipatinin yanında Türklere karşı, gösterdikleri kahramanlık ve şecaate hayran kalarak Osmanlı ordusunda görev almayı istemiş, yeccek ve Plevne'nin düşmesine bir Türk kadar üzülecek derecede sevgi duymaya başlamış; böylece haklarında o zamana kadar hiç bilgisinin olmadığı Doğu ülkelerine, özellikle Türkiye'ye ve Türklere karşı kendisinde büyük bir ilgi uyanmıştır². Bu ilgi ve sempati onu önce Türkçe, arkasından da Cambridge'te bir yandan tahsiline devam ederken bir yan-

Arabian Medicine'in İngilizce orijinal baskısının iç kapağı. Konya Mevlana Kütüphanesi

* Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Bakırköy/İstanbul

** İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi emekli öğretim üyesi

12 MAYIS 1992

BİLİM TARİHÇİLERİMİZ

FERİDUN NAFİZ UZLUK

Eray Canberk

Tıp ve bilim tarihi konusunda çok sayıda makalesi ve eseri bulunan Uzluk, Türk Tıp Tarihi Kurumu'nun ve Arkivi'nin kuruluşuna katıldı.

(Konya-1902/Ankara-1974): Hekim, Mevlâna Celâleddin so-yundandır. Kardeşi mimar Şahabeddin Uzluk'la birlikte bir kültür tarihçiliği görevi üstlenmiştir. İlk öğreniminden sonra Konya İttihat ve Terakki İdadisi'nde okudu ve 1924 yılında Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Daha sonra yedek teğmen sıfatıyla Gülhane'de bir yıl staj yaptı ve zorunlu hizmetini yapmak için Mesudiye kazası hükümet tabibliğine atandı. 1928'de Konya Memleket Hastanesi'ne asistan oldu, sonra Konya Mıntıkası Sıtma Mücadele Merkez tabibliğine naklolundu. 1929'da Aksaray ve çevresi sıtma mücadelesinde büyük başarı gösterdi. 1932'de ihtisas yapmak üzere Almanya'ya gitti, Münih Tıp Fakültesi İkinci Dahiliye Kliniği'nde fahri asistan sıfatıyla Prof. Dr. Friedrich von Müller'in yanında iç hastalıklarına çalışarak sertifikasını almayı başardı. Bundan başka Münih Tıp Fakültesi Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde ve Hükümet Bakteriyoloji Müessesesi'nde, bakteriyoloji üzerine çalışarak her iki müesseseden sertifika aldı. Burada çalıştığı zamanlar tarla fareleri üzerine paratifo araştırmaları yaptı ve bu konudaki çalışmaları *Archiv für Hygiene und Bakteriyoloji* dergisinde yayımlandı. Ayrıca *Bakteriyolojide Kullanılan Üretim Yerleri ve Boyalar* adlı bir eser de kaleme almıştır. Nafiz Uzluk, Münih'teki çalışmalarını bitirdikten sonra Hamburg Tropen Enstitüsü'nde çalıştı ve Sıcak Memleket Hastalıkları büyük kursuna devam etti. Aynı zamanda Eppendorf Hastanesi'nde Prof. Dr. Schottmüller'in kliniğinde salgın hastalıklar üzerine çalıştı. 1935'te yurda döndü. Yurda döndükten sonra Trakya Umumi Müfettişliği Salgın Hastalıklar mütehassıslığına atandı, bir yıl sonra da Ankara Merkez Hıfzıssıhha Müessesesi Çiçek Aşısı Şubesi mütehassıslığına verilerek, Boğazlıyan, Kırşehir, Mucur, Niğde, Aksaray kazalarında çıkan salgın hastalıklarla mücadele için bütün bu şehirlerde mücadele teşkilatı kurdu. Feridun Nafiz Uzluk, Refik Saydam Hıfzıssıhha Müessesesi'nde uzman olarak çalışmaktayken Ankara Tıp Fakültesi'nin kurulması üzerine Tıp Tarihi ve Deontoloji profesörlüğüne seçildi (1946).

Feridun Nafiz'in bakteriyoloji dışındaki çok önemli bir yanı, tıp ve bilim tarihçisi olarak yaptığı çalışmalardır. Önce İstan-